

בלבבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

האשה מאד, אבל מיד התאושה וחזרה וצעקה: 'תנו לי את הבן שלי!...!'. לאחר הצעקה השניה שינה הקצין את טעמו ובמפתיע שאל אותה: 'ואיך קוראים לך?', אמרה לו האשה את השם, הקצין שמע ואמר לה שתמתין מעט, הוא נכנס לחדר שני וכעבור דקה חזר אתו ואמר: 'הנה הבן שלך!...! סופו של הסיפור הוא, שהאשה אכן הצליחה גם לשלוח את בנה לארץ ישראל, בא לשם ונכנס באחת מעיניו. הלכו עמו שם לרופא, בלימוד התורה, וכך ניצל מכל ההשמדה הנוראה של ששת מליוני היהודים ע"י הנאצים ימ"ש".

עובדה נוספת: בחור צעיר באמריקה, שעשה את לימודיו בישיבה בעיר אחת מחוץ לניו יורק, שבה למדו גם לימודים תיכוניים (קולג'). התחיל לפתע להרגיש כאבים באחת מעיניו. הלכו עמו שם לרופא, הלה רשם לו תרופה אך ללא הועיל, ולא די בכך, אלא שהכאבים תקפו אותו בשתי עיניו. נסע ובא לביתו, הלכו הוריו אתו לרופא בניו יורק, ולאחר שבדק אותו אמר: 'המצב מסוכן'. הלכו שם לטובי הרופאים אבל המצב הלך והחמיר מיום ליום, ואין תרופה, עד שהגיעו לפרופסור המומחה ביותר, וזה אמר: 'ש' עוד תרופה אחת, להזריק לו איזו זריקה, אבל או לכאן או לכאן. או שיינצל, או שהוא יתעוור לחלוטין'.

במצב של יאוש פנה האב לרבי יעקב, וזה השיב לו: 'ש' לי קבלה מרבי: "כל המקבל עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", ואם תורה, הכוונה לתורה בטהרתה, בלי תערובת של לימודי חול. אם תוציא אותו מהישיבה היא, ותכניס אותו למקום תורה בלי 'תיכון', תהיה לו רפואה'. השיב האיש: 'ככה? אלא ואמלך עם אשתי...!'. הלך האיש לביתו, אבל אשתו ענתה בתקיפות: 'לא, אינני מסכימה לכך'. חזר האב לרבי יעקב ואמר: 'אשתי לא מסכימה'. והוא כאילו מבקש ממנו עצה להצלת הבן, בלי שיעזוב את התיכון...

ענה לו רבי יעקב: 'ומה אוכל לעשות? זה מה שאני יכול לעשות!'.

שמעו האנשים שהיו שם ואמרו לאיש: 'חזור לאשתך ואמור לה שלא תשתטה, וכי מה תריון? אם יהיה לה בן עיוור, כלום יוכל עוד ללמוד השכלה?!'. חזר האיש שנית לביתו, השפיע על אשתו עד שהסכימה, ושוב הלך לרבי יעקב וסיפר לו שגם אשתו מסכימה. ענה הרב ואמר: 'כבר אמרנו "כל המקבל עליו עול תורה" וכו', יעזור הש"ת ויהיה לבחור רפואה שלימה'. והנה למחרת שוב הלכו לפרופסור, הלה בדק את עיניו ואמר בפליאה: 'איני יודע מה קרה, אבל המצב משתפר ואין צורך בניתוחים ובזריקות!...!'. ואמנם מצבו של הבחור הלך ונשתנה לטובה עד שחזר לגמרי לאיתנו הראשון. ■

בברכת שבת שלום. העורך

סיפור ולקחו

בפרשתינו: אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם. ופירש רש"י, יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו, "שתהיו עמלים בתורה". וכבר ידוע ומפורסם מימות עולם - דור אחר דור, כי קבלת עול תורה מצילה מכל נזק ופגע. ועל כך בסיפור שלפנינו.

דרוש דרש המגיד המפורסם רבי שלום שברדון זצ"ל - וכה היו דבריו: 'סיפורי פעם להרב יעקב טייטלבוים ז"ל מניו יארק. על מנהגו הידוע של הגה"ק רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל בעל ה"חפץ חיים", שכאשר באו אליו בענין מצוקת הגיוס לצבא, הרי אם נתן בידו של הבחור אשר בא לבקש שיתפלל עבורו את הספר "מחנה ישראל" [שהוא 'חבור מיוחד על הלכות והנהגות השייכות לאנשי הצבא כל ימי היותם בצבא'], ידעו שהוא יגויס לצבא, אבל אם תשובתו היתה: "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ" (אבות ג, ו), בידוע היה שהשחרור מובטח לו.

נענה לי רבי יעקב ואמר: 'הפלא ופלא ממש, כי כך בדיוק נהג גם מורי ורבי הגאון רבי מאיר אריק ז"ל בעל "מנחת פתים", והוסיף: 'וגם אני נוהג אחריו כן!...'

ומעשה שהיה כך היה: היה זה בעיר וינה, בירתה של אוסטריה, שלושה חדשים לאחר סיפוחה של המדינה לשלטון העריצות של היטלר, והנה הופיעה לפני רבי יעקב אשה אחת בקול בכי ונהי: לקחו לה את בנה יחידה ואין היא יודעת אנה נעלם, כבר שבועיים חלפו מאז ראתה אותו בפעם האחרונה ואין היא יודעת מה לעשות... נזכרתי, אמר רבי יעקב, מה שרבי היה אומר במקרים כאלה - נענתי גם אני ואמרתי לה: "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", ושאלתיה: אם נבן ימצא, האם את מבטיחה שהוא יתמסר ללימוד התורה? בלי היסוס השיבה האשה: 'כן, רבי, אני מסכימה'. 'אם כך, אמרתי לה, צאי וחפשי אותו, הלא את מקבלת בשבילו עול תורה, ממילא תמצאי אותו!...'

והנה, מספר רבי יעקב, האשה יצאה מביתי וכעבור שעה אחת בלבד כבר באה אלי עם הבן!... וכיצד זה קרה? מיד לאחר שיצאה השיבה מביתו של רבי יעקב, לא חשבה פעמיים, כי היתה בה האמונה הפשוטה של אשה יהודיה שכך שמעה מפי הרב, ולכן פנתה ישר לתחנת משטרה הקרובה נכנסה ואמרה בפשיטות: 'תנו לי את הבן שלי!'. הקצין שהיה במקום התפרץ נגדה בשאגה גדולה: מה?! ברגע הראשון נבהלה

נושאים בפרשה

בחוקתי - חק

חק מלשון דבר חקוק, קבוע בלתי ניתן לשינוי כלל. ושורשו בתורה הקדושה שהיא חקיקת הבריאה, שע"ש כן נקרא משה רע"ה מחוקק, "כי שם חלקת מחוקק ספון" כי משה הוריד התורה לארץ ועל ידי זה נתגלה חקיקת הבריאה ע"י התורה.

ועיקר גילוי החקיקה הוא לעת"ל שתסתלק הבחירה. והוא מדרגתו של יצחק - ישחק לעת"ל, אז ימלא שחוק פינו. יצחק יצ-חק. ישחק - יש-חק. אולם בעוה"ז שיש בו בחירה נראה שהחק ניתן לשינוי. וזהו שחוק, שחיקה, נסיון לשחוק את החק. ועיקר דבר זה נתגלה ע"י חטא אדה"ר שנאמר שם "ויפקחו עיני שניהם". פקח פ-חק. שפקיחת העינים מטעה ומראה כביכול ניתן אפשרות לשנות החק. וגילוי מדרגת קח, לשון לקיחה, מקבל שנפרד מן הנותן. ועיקר ענינו של חק, צד אחד בלתי ניתן לשינוי כנ"ל. ונסיון השינוי מראה שכביכול יש שני צדדים. והוא מדרגת חלק ל-חק. שענינו לחלק את החק לשנים ועי"כ נסתר כל מהותו של החק. ומעין כך קדה, ד-חק. וזהו חולי הקדחת, הבא עם ח"ו מתקיים "ואם בחקתי תמאסו".

(המשך בעמוד ה')

יציאה לפי ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
8.44	8.07	6.51	ירושלים
8.46	8.09	7.02	צפת
8.42	8.10	7.06	תל אביב
9.16	8.50	7.44	BROOKLYN
9.13	8.49	7.39	CHICAGO
8.58	8.27	7.26	LOS ANGELES
7.11	6.32	5.40	BEUNOS AIRES
7.42	7.03	6.11	PANAMA
6.53	6.16	5.23	SAO PAULO

נא לשמור על קדושת הגיליון

שיעור כללי בענין 'מועד למינו אם הוי מועד לשאינו מינו' מן הנלמד בכולל מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור כללי - בסוגיית קר

ו. חילוק נוסף מצינו בין נזיקין למיתה

עד כאן הגדרנו בכללות את שורשי נקודות הנידון. ונידון נוסף מצינו, ודנו בו הראשונים, כדי בואר להלן מדברי הפסקי רי"ד, והכסף משנה בשיטת הרמב"ם, דהנה כשאנחנו דנים במועד דות מדבר אחד אם הוא מועד לדבר שני, הנידון הוא בשני אופנים, אופן אחד, כשהשור רק הזיק, ואופן שני כשהשור הרג.

והנה ידועה הסתירה בדעת הרמב"ם, שבפ"ו מנזק"מ ה"ח פסק שמועד לאדם לא הוי מועד לבהמה, ואילו בפ"י ה"ג פסק שמועד לבהמה הוי מועד לאדם. ועמד על כך המגיד משנה שם (בפ"י). והכסף משנה מחלק בין שני האופנים הללו, דבאופן שהשור המית בהמה הוא נעשה מועד למיתה דאדם, אבל אם רק הזיק בהמה הוא לא נעשה מועד לנזיקין דאדם. הרי שחילק להדיא בין נזיקין למיתה.

ויתר על כן מצינו בפסקי רי"ד, דהנה בדב"י הגמרא (ב:) שאומרת דאדם אית ליה מזלא ולבהמה לית ליה מזלא, ולכן מועד לאדם הוי מועד לבהמה אבל מועד לבהמה לא הוי מועד לאדם, הקשו התוס' (ד"ה ומלתא), שהרי לרב פפא מועד לאדם לא הוי מועד לבהמה. ותירצו דמיירי שם שנגח אדם ושני מיני בעלי חיים. ורבינו מנחם העמיד הסוגיא שם לענין חזרה, כגון שהיה מועד גם לאדם וגם לבהמה, וע"ז נאמר דחזרה דבהמה לאו חזרה היא, ולהלן נרחיב בתירוץ זה של התוס' ובקושיית הרעק"א ע"ז.

ותירוץ שלישי תירץ הפסקי רי"ד [מובא בקובץ שיטות עמ' תפ"ב], דמה שנאמר בגמ' שם שמועד לאדם הוי מועד לבהמה, זה רק בשור שהמית אדם, שלגבי זה מודה רב פפא דאם נעשה מועד לאדם ק"ו שנעשה מועד לבהמה בק"ו, אבל לגבי נזיקין אדם ובהמה שוים הם אהדדי, ובזה הדר הוי כמו ממינו לשאינו מינו דס"ל לרב פפא דלא נעשה מועד למין השני.

ז. ד' דרכים בביאור מחלוקת רב זביד ורב פפא

וראשית דבר, נעמיד את הדרכים שנאמרו באח-

רונים בביאור עיקר מחלוקתם של רב זביד ורב פפא, בכל ג' הדינים של משנתנו, מועד למינו אם הוי מועד לשאינו מינו, ובמועד לאדם אם הוי מועד לבהמה, ובמועד לקטנים אם הוי מועד לגדולים, ועפ"י זה בעז"ה יפתח לנו פתח, להבין את הסברות בכל הנידונים דלעיל.

יש מרבתינו (משנת ר' אהרן ב"ק סי' ב' אות ד' במהלך א') שלמדו שהנידון הוא, בעצם טבעו של השור, כאשר הוא נוגח את מינו, האם מכח כך הוא טבעו גם ליגח גם את אלו שאינם מינו, וזה הנידון גם מאדם לבהמה, ומקטנים לגדולים, האם ע"י נגיחות אלו אנו נוקטים שיש לו גם טבע ליגח בהמה וגדולים, או לא. ובזה פליגי רב זביד ורב פפא.

ביאור אחר יש באחרונים (במשנת ר' אהרן שם, חידושי ר' נחום ב: אות לד), שבאמת לכו"ע כאשר הוא נוגח את מינו הוא מוחזק ליגח גם את שאינו מינו, אלא שהרי בודאי יש סברא לומר שאין כח החזקה שוה לשניהם, אלא למין שהוא נעשה מועד לו להדיא, החזקה שלו גדולה יותר מאשר החזקה למין שלא הועד לו, וא"כ יש לפרש שבזה פליגי רב זביד ורב פפא, האם בעינן חזקה אלימתא וא"כ לא נעשה מועד אלא למינו, וכן באדם ובקטנים נעשה מועד רק כלפיהם, אבל לגבי הבהמה ולגבי הגדולים דהוי חזקה קלישתא לא נעשה מועד, או דשפיר נעשה מועד גם ע"י חזקה קלישתא, ולכן נעשה מועד אף לשאינו מינו, לבהמה ולגדולים.

דרך נוספת, ביאר הגרנ"ט [באהל ישעיהו עמ' תקא], דהנה בכל שור מועד ישנם שני חלקים, א', יצא מחזקת תם, כלומר, עד עכשיו היה בחזקת משומר מנגיחה, ועכשיו יצא מחזקת שימור זה. ב' שנעשה גם מועד ליגח.

וא"כ שור זה שראינו שנגח את מינו ג' פעמים ונעשה מועד לגבי מינו, י"ל שכלפי שאינו מינו אמנם הוא לא הוחזק ליגח אותם, שהרי לא הועד ליגח אותם, אבל מ"מ ע"י שהועד למינו כבר פקע החזקת שימור שלו לגמרי כלפי כל המינים. ועפ"י יש לפרש שנחלקו רב זביד ורב פפא אם דין המועדות תליא במה שהוחזק ליגח להדיא וא"כ לא הוי מועד לשאינו מינו וכו' או

שהיות וע"י שהועד למינו יצא מחזקת שימור לכל דבר סגי בכך לעשותו מועד, ולכן הוי מועד לכל.

דרך רביעית שביארו רבותינו [חידושי ר' ראובן סי' א' אות ד', ועוד] היא, שסברת מחלוקתם לא תלויה כלל בעצם מוחזקות השור לנגיחה, אלא לכו"ע הוחזק השור ליגח את כל המינים, אלא יש חסרון אחר, מצד הדין "העדאה" שנאמר בפרשת שור המועד, ד"ל שבשביל להחיל עליו דין המועד צריך שיועד לכל מין ומין כדי שיחול עליו דין מועד כלפי מין זה, ובזה נחלקו רב זביד ורב פפא.

הרי לנו ד' דרכים לפרש את נקודת הנידון של מועד למינו אם הוי מועד לשאינו מינו [ואמנם את הדרך השניה של מועדות קלישתא וחמי"רתא ניתן לחלקה לשנים, או דהוי מדין "רוב" שיגח את המין השני, או ד"מסתמא" יגח את המין השני, אבל מ"מ בכללות ישנם ארבעה דרכים]. ועתה לכל אחד מארבעת הדרכים הללו נצטרך לדון בהגדרת המועדות מן החמור אל הקל, ובמועדו מן הקל אל החמור, ובמקום שהם שוים אהדדי, וכן בכל אחד מהאופנים שבסוגיות שהבאנו לעיל. ובכל אחד מהם יימ"צא נקודת נידון לעצמה, ויתכן שגם יהיה חילוקי דינים לפי כל אחד מהדרכים של האחרונים.

ח. להביאור דהוי מועדות קלישתא ולא "ודאי" ק"ק איך הוי מועד מקל לחמור (לרב זביד)

כפי שנתבאר, מצינו מועדות מחמור לקל, ומקל לחמור, ויש שהם שוים אהדדי. האופן הפשוט של מחמור לקל, זה הדין השני של המשנה, מועד לאדם אי הוי מועד לבהמה, שהרי יותר קשה ליגח אדם מאשר ליגח בהמה, וא"כ היפו-כו, מהקל אל החמור, זה מבהמה לאדם, ואופן זה הוא מה שמבואר בגמ' בדף מא. בתירוץ של רב זביד שהוי מועד, אלא שהתוס' בסוגיין כתבו שרב זביד חזר בו.

והנה בשלמא אם נימא שכל שנעשה מועד לדבר אחד הוא מוגדר מועד לדבר השני בתורת "ודאי", מסתבר מאד שניתן להרחיב יותר, שגם מהקל אל החמור הוא נעשה מועד בודאי. שהרי לפי הגדרה זו אין חילוק בין המינים, אלא כל

(המשך בעמוד ג')

אש שבאש שבמים - קנאה ותחרות

המידה הנובעת מיסוד האש שבאש שבמים הינה הגררות לקנאה ותחרות. ישנם בני אדם שנהנים ממצאות של קנאה ותחרות.

הגדרת הקנאה הינה שאיפה להכניס לרשותו דבר שאינו שלו. אם האדם מקנא בחברו בענייני קדושה, באופן שהוא שמח בחלק חברו, והוא רק רוצה שגם לו יהיה - זו קנאה חיובית. אך אם האדם חפץ שלחברו לא יהיה, ורק לו יהיה - זו קנאה שלילית.

ומציאות זו מעמידה את האדם במצב תמידי של התחככות עם הזולת. שהרי הוא תמיד משווה את עצמו לזולתו, לראות מה יש לחברו ואין לו, ואיך לגרום שלא יהיה לחברו, ורק לו יהיה. וזה אחד הגורמים העיקריים של רוב התחרויות והמלחמות שישנן בעולם.

וכפי שהעולם מוכיח היטב, רבים הם הנהנים ומתענגים מאותן תחרויות ומלחמות. ופעמים רבות אף ניתן לראות בני אדם, אשר מקדישים את חייהם להילחם בכל מיני עוולות הקיימות בעולם, ואפילו נלחמים בעבור דברים חיוביים מאוד, אך בעצם, הכל נובע מיסוד האש שבאש שבמים אשר בנפשם הטבעית.

תופעה זו גורמת למספר בעיות. ראשית, עצם הסתירה שבין יסוד המים ליסוד האש, גורמת לאדם לחיות בסתירות ולהיות בלתי מאוזן. בנוסף לכך, זה מעורר באדם את כח ההשחטה. ולא זאת בלבד, אלא הוא אף מתרגל ליהנות מההשחטה. וכאשר האדם נהנה מהשחטה, הוא עלול להשחית את כל מידותיו.

בעיה נוספת, שורשית מאוד, הנוולת מתופעה זו, היא בקשת הנקמה. כאשר האדם מתרגל לחיות בקנאה ותחרות, הוא מגיע למצב ש"הנקמה - אין מתוקה ממנה" (כלשון הרמח"ל ב"מסילת ישרים"). ובפרט בדור האחרון, אשר מובא בספרים הקדושים שכח הנקמה יגדל עד למאוד (ורמז לדבר - 'נקם' גימ' ק'ץ'), בקשת הנקמה מכל מי ששונה או אינו דומה, הולכת וגדלה.

על מנת לתקן מידה זאת, יש לעבוד במישור החיצוני ובמישור הפנימי.

המישור החיצוני של הנפש נובע מיסוד האש, ולכן הוא צורך התחככות. לשם כך ניתן להשתמש בכח ההתחככות באופן החיובי, ובינו לבין עצמו, שלא על מנת לבטל את חברו או להתגאות עליו - "קנאת סופרים תרבה חכמה".

כמו כן, ניתן להתענג הרבה מאוד מהתחככות מחשבתית בעמלה של תורה. וזה משיקט את הנפש, משאיפה להתחככות חיצונית מקולקלת.

אפשר לצרף לכך התחככות בלימוד עם חברותא וכדו', וכמובן מתוך איזון מלא ושמי-רה קפדנית על כבוד חברו.

המישור הפנימי של הנפש נובע מיסוד המים. שם הנפש מתענגת מזרימה שקטה, מפשיטות ומתמימות. שם הנפש מתענגת, לא ממלחמות וחיכוכים, אלא מהכוחות החיוביים שבה, מהרגשות דקות ונעימות, מחיבור לזולת, מאהבה ואחוה ושלוש ורעות.

בתוך פנימיות הנפש, אין מורכבות יתר, אין חיכוכים ואין מלחמות. שם כוחות הנפש מחוברות זו לזו ומשלימות זו את זו.

בתוך פנימיות הנפש, האדם מוצא את חיבורו והפשוט והתמים עם בוראו. הוא לא נמצא במלחמה מתמדת עם עצמו ועם סובביו, מי עובד ה' יותר טוב, מי לומד יותר טוב וכדו'. אלא הוא מגלה את נפשו שלו, ועם נפשו שלו הוא מתחבר לקב"ה - חיבור אמיתי ומאוזן.

לשם כך, על האדם להתחבר קמעא קמעא אל תוך עצמו, ולבנות מהלך חיים של חיבור פנימי, ושל הכרה עצמית (לשם כך, עיין סדרת "ארבעת היסודות - הכרת הנפש"). וככל שהוא יתחבר לעצמו, כך יגדל תענוגו הפנימי, וכך בקשת המלחמה החיצונית תלך ותושקט.

וכמובן, את בקשת הנקמה - ישאיר לבורא יתברך, אשר ינקום נקמת דם עבדיו השפוף: "א-ל נקמות ה' א-ל נקמות הופיע", ויבוא ויגאלנו "כמים לים מכסים", במהרה בימנו אמן. ■ [מתוך סדרת "ארבעת היסודות - יסוד המים" פרק כא']

הסוגיא השבועית

המשך מעמוד ב'

שפרץ ונגח, נוקטים שהוא יגח את כולם ולא מחלקים בין קל לחמור.

אבל אם נימא שהגדרת הדבר לרב זביד, שהוא לא נעשה מועד בודאי למין השני, אלא זה רק סתמא או רוב שיגח גם את המין השני, והוי מועדות קלישתא, א"כ בשלמא במינים שוים מובן שנעשה מועד גם למין השני, אבל במועדות מקל לחמור, לכאורה צריך הרבה יותר חוזק כדי להפוך אותו למועד גם לדבר החמור. ואף ד"ל שגם לגבי זה יש רוב או סתמא, שאם הוא מועד לקל מסתבר שהוא גם מועד לחמור, ולכן יש חזקה קלישתא גם לחמור, אבל זה הרבה יותר מחודש.

ט. למסקנת רב זביד מה הדין באופנים של מן הקל אל החמור

האופן נוסף בסוגיא של מועדות מקל לחמור, זה המקרה השלישי שמפורש במשנה, מועדות מקטנים לגדולים. ובדברי הגמ' בדף מא. שהבאנו מצינו עוד אופנים, כגון מעכו"ם לישראל, מטריפה לשלם, כל אלו הם אופנים של מועדות מקל לחמור.

והנה מדברי רב זביד שאמר שמועד לבהמה הוי מועד לאדם מוכח דיש מועדות גם מן הקל אל החמור, אבל לפי מה שכתבו התוס' דשמא הדר ביה, א"כ נצטרך לדון, מה יסבור רב זביד מעתה במועדות מעכו"ם לישראל, וכן מטריפה לשלם, דזה ודאי מוכח שלא חזר בו רב זביד מעיקר היסוד שיש מועדות מקל לחמור, דהרי במועדות מקטנים לגדולים מפורש במשנה דהוי מועד אע"פ שזה מקל לחמור, אלא מוכח שאין כל האופנים של מועדות מקל לחמור דינם שוה, וא"כ אין לנו הכרח מה סובר רב זביד בשאר אופנים של מועדות מקל לחמור, ד"ל שדוקא מקטנים לגדולים ס"ל לרב זביד דהוי מועד מקל לחמור, אבל בשאר האופנים של מועדות מקל לחמור זה דומה למועדות מבהמה לאדם ולא הוי מועד, אך י"ל לאידך גיסא דבאמת בכל מקום סובר רב זביד דהוי מועד מקל לחמור, ורק מבהמה לאדם יש סברא מיוחדת דלא הוי מועד. ולהלן נראה שיש גם צד לומר דיהיה חילוק בין מועדות מטריפה לשלם דהוי מועד ובין מועדות מעכו"ם לישראל דבזה לא הוי מועד.

ואולי זה הטעם שכתבו התוס' דשמא רב זביד הדר ביה, והיינו דהרי חזינו דגם לפי האמת מקטנים לגדולים הוי מועד, וא"כ חזינו דרב זביד עדיין נשאר בעיקר הסברא שיש מועדות מקל לחמור, וא"כ קשה יותר לומר דחזר בו רק בפרט מסוים של מועדות מבהמה לאדם ולא מעיקר הסברא של מועדות מהקל אל החמור. ■ [מתוך קובץ שיעורי רים כלליים על חו"מ שיעור כללי 1]

הִירָאָה - הַיָּאָת רֹמְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שִׁיִּירָא מִלְפָּנָיו כְּמוֹ שִׁיִּירָא מִלְפָּנֵי מֶלֶךְ גְּדוֹל וְנֹרָא, וַיְבוֹשׁ מִגְּדֻלָּתוֹ עַל כָּל תְּנוּעָה שֶׁהוּא בָּא לְהַתְנוּעֵעַ, כָּל שָׁפָן בְּדַבְּרוֹ לְפָנָיו בְּתַפְּלָה אוֹ בְּעֶסְקוֹ בְּתוֹרָתוֹ.

היראה הידועה ביותר היא יראת העונש. בורא עולם משלם לאדם כגמול מעשיו, מידה כנגד מידה, ואדם מפחד שאם חלילה יעבור עבירה - יענש משמים. זוהי יראת העונש, והיא נקראת בספרים הקדושים 'יראה תתאה', היראה התחתונה.

היראה האמצעית היא יראת הכבוד, היינו כבוד האדם. אבל לא רק הכבוד השלילי שהוא מתיירא וחושש ממה שיאמרו עליו הבריות, אלא ההכרה שאדם מכיר בערך נשמתו העליונה, והוא מתיירא לעשות מעשים שאינם לפי כבודו. זהו סוג נוסף של יראה, שגם עליה לא דיבר רבינו הרמח"ל כאן.

הרמח"ל מדבר על היראה העליונה שהיא: "יראת רוממותו יתברך". אדם מודע לכך שהוא עצמו שפל וקטן, והבורא יתברך גדול ונורא.

מה עניינה של יראה זו מפני רוממותו של הבורא יתברך?

ניתן היה לפרשה כך: אדם מבין שאם הבורא יתברך כל כך גדול והוא כל כך קטן, בהכרח שהוא יתברך שולט עליו, כי כך היא דרכו של עולם, שקטן נשלט ע"י הגדול.

אלא שאם כן, הרי ששוב זוהי יראה של פחד מפני העונש. זו לא יראה של רוממות בעצם, אלא יראת העונש הנובעת מהרוממות.

אם כן, מהי יראת הרוממות בעצם?

שיירא מלפניו כמו שיירא מלפני מלך גדול ונורא. קודם נבאר את המשל, ולאחר מכן ננסה להבין את הנמשל.

מלך, כנראה שאף אחד מאיתנו לא ראה פנים מול פנים [אולי בתמונות], אין כיום בישראל מלך, ומ"מ המושג מלך כמלך מוכר לנו ממעשים ומידיעות.

נצייר, אפוא, לעצמנו שעומדים אנו לפני מלך, מלך שבאמת הננו מוקירים אותו ומעריכים אותו. לא מלך ירדן, לא מלך סעודיה, אלא דוד מלך ישראל ע"ה. נמצאים אנו כעת בארמונו!!

כיצד נראית היראה מפניו?

דוד המלך ודאי היה אדם טוב לב, רחמן, ולא היה חפץ מצד עצמו להעניש בני אדם. אדרבה, הוא אהב בכל לבו כל יהודי ויהודי. אם כך, מפני מה באמת היו מתייראים מפניו?

כמובן שאיננו מדברים כאן על יראה של פחד, מכך שמלך בהבל פיו יכול להרוג אדם. לא זו יראת הרו"ממות, כי אם כן זו שוב יראה מפני כח השליטה של דוד המלך, יש לו צבא ומשרתים שבכוחם להרוג. מדברים אנו על יראה מעצם גדלותו. זוהי יראה

בנפש שמרגישה איזה שהוא צורך פנימי להתנהג בהתאם למעמדו של זה שהוא עומד לפניו.

לצורך הדוגמא נתבונן כיצד נראה חתן ביום חופ"ת, וכיצד נראית הנהגתו. כל אחד מבין שחתן בליל כלולותיו, ביושבו ליד שולחן הכבוד באולם המלא מפה לפה במוזמנים מכובדים, לעולם לא ישב באותה צורה כמו שהוא יושב על הספה אצלו בבית. הוא ישב בצורה הרבה יותר מכובדת.

זהו סוג אחר של יראה. לא שהחתן מפחד מפני מי"ש, שהו, אלא זו יראה הנובעת מעצם היותו חתן. הוא מכיר ברוממות המושג חתן, והוא יודע שכעת הוא חתן, ממילא הוא מכבד את המעמד שאותו הוא מייצג. זוהי יראת הרוממות: אדם מתיירא מעצם הדבר, מתיירא לפגום במעמד בו הוא נמצא.

נעתיק זאת למושג מלך. אדם הנמצא לפני מלך, לא רק שהוא מתיירא להיות מורד במלכות אם יתנהג שלא כראוי לכבודו של המלך, אלא עצם מציאות המלך יוצרת לאדם תפיסה פנימית: כאן מתנהגים בצורה אחרת. לפני המלך - אדם לא ישב כמו שהוא יושב בביתו.

אלו הם דברי הרמ"א בתחילת השו"ע או"ח: "כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך". דבר טבעי הוא, שכאשר נמצא אדם לפני אישיות מכובדת, אפילו אם אינו מלך, הוא לא יתרווח באותה צורה שהיה מתרווח בהיותו לבד בביתו, ואם יעשה כך - ניתן יהיה להסיק שהוא לא ממש מעריך את אותה אישיות שמולה הוא יושב.

במלך הבנו זאת, וגם באדם גדול. השאלה היא: אם יסוד זה כל כך פשוט וברור, מדוע הוא לא קיים בדרך כלל אצל האדם כלפי מלך מלכי המלכים? הרי כולם יודעים שמלך מלכי המלכים נמצא ליד האדם ממש, לית אתר פנוי מיניה, כבודו מלא עולם, הכל ידוע. מדוע, אפוא, אין לאדם את אותה הרגשה שיש לו בשעה שהוא נמצא בבית מלך בשר ודם?

התשובה הפשוטה והברורה טמונה בהמשך דברי הרמ"א שם: "כשישים האדם אל לבו שהמלך הג' דול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד". לא מספיק שה' דברים יהיו ידועים בשכל, הם צריכים להיות על לבו של האדם!

אבל האמת היא, שהבעיה של רוב האנשים אינה רק שהידיעה אינה מושבת אל הלב, אלא שגם אינה קיימת אצלם בשכל!!

שכן, כשבאים להגדיר דבר הקיים בשכל, ישנם בזה שני רבדים.

קיים בשכל, אפוא, יש בו שתי משמעויות: יש מושג שזה קיים בכח. הוא יודע. אם תשאל אותו, הוא

יענה לך. אם נשאל לדוגמא בן אדם: כמה זה שנים ועוד שנים, הוא יענה: ארבע. ידיעה זו קיימת אצלו בשכל? כן. אבל הוא לא הולך כל היום מהבוקר עד הלילה וחושב לעצמו: שנים ועוד שנים שווה ארבע, שנים ועוד שנים שווה ארבע...

יש מושג של קיים בפועל; הרי האדם חושב כל הזמן. חלק גדול מהמחשבות הן דמיונות ומיעו"טן מחשבות אמיתיות, אבל הכח המחשבתי פועל, ו'קיים בשכל' במובן העמוק הוא, שזה מה שהוא חושב, זה מה שמעסיק אותו כל הזמן!

לדוגמא, אם נשאל אדם: האם מותר לנסוע בשבת? הוא יענה מיד: לא! גם דבר כזה נקרא קיים, אבל הוא לא קיים בכל עת ובכל שעה. הוא קיים בכח, שאם נשאל אותו הוא יפעיל את כח המחשבה וזו תהיה תשובתו, אבל קיים בעומק, הכוונה שזה מה שהוא חושב בפועל!

ישנם אנשים שכאשר אומרים להם: צריך לעשות כך וכך, מיד הם עונים: 'אין בעיה, אין בעיה, אפשר לעשות זאת...'. ודאי שאין בעיה, אבל במציאות הם אף פעם לא עושים. זה שאדם יכול לחשוב על דבר מסוים, זה לא בהכרח שהוא חושב עליו.

לענייננו: כשאמרנו שהמושגים 'מלוא כל הארץ כבודו' ו'לית אתר פנוי מיניה' קיימים במח האדם, אצל תשעים ותשע פסיק תשע אחוז מהאנשים, זה קיים רק ברובד שאם נשאל אותם האם ה' נמצא כאן הם יענו תשובה חיובית, אבל לא שעל זה הם חושבים מבוקר עד ערב!

הבעיה אצלנו איננה שהידיעה ממצאיות ה' אינה מושבת אל הלב, אלא שאפילו במח היא איננה קיימת. אם יקיים האדם את ה"ידיעת היום", וכמו שביאר הבעל התניא שהוא תוקע מחשבתו תמיד בענין, וזו תהיה מחשבתו בכל עת ובכל שעה - בסופו של דבר יגיע גם ל"והשבות אל לבבך".

ישנה שאלה נפוצה בפי רבים: אני יודע כל כך הרבה דברים, אך הם אינם מושבים אל הלב. מדוע?

ודאי שלפעמים ישנה גם בעיה שהלב יש בו הרבה טומאה וצריך לטהר אותו, אבל זה רק חלק מה' בעיה. עוד חלק לא קטן מהבעיה הוא, שהדברים אינם נמצאים אפילו במוחו של האדם!

במח ישנם שלושה חלקים: חכמה, בינה ודעת. חכמה היא עצם כך שהאדם יודע, בינה היא שאדם מתבונן בדברים, ודעת - מלשון חיבור, היינו שהוא מקושר לדברים, מחשבתו מחוברת, קבועה בדבר הזה [איננו מדברים עדיין על חיבור של לב, אלא על שלושת חלקי המח].

אצלנו המושג "יודע", הוא מושג משובש. העולם סבור ש'דעת' פירושה שאם נשאל אותו כך והוא יענה, הרי שהוא יודע את הדבר. זה לא המושג "יודע" של חז"ל. המושג "דעת" בחז"ל הוא ששם האדם נמצא, בזה קבועה מחשבתו. ■ [מתוך בללבי משכן אבנה על מסילת ישרים פרק א]

האם יש מקור אמיתי לתחושת הילד לשנאה מצד הוריו? - המשך

נמצא, שמלבד הנזק הגדול שעלול להיגרם בטווח הקצר כתוצאה מהתפרצות ההורים כלפי הילד, [מלבד הצורך של ההורים לעבוד על מידת הכעס בכללותה], במקרים מסויימים אף יתכן שתגורם מכך פגיעה חמורה ביחסים בין הילד להורה אף לטווח הארוך.

עם זאת נדגיש שוב, שאף כאשר הענישה נעשית מתוך רוגע, אין בכך כדי לפתור את ההרגשה השלילית של הילד הנגרמת באופן טבעי כתוצאה מהענישה, ולכן תחילה ההורים חייבים להביא את עצמם לידי מודעות פנימית שהענישה נעשית מכח האהבה שבנפשם ולצורך חינוכו של הילד, ורק לאחר מכן, כאשר הם יאמרו זאת לילד, ואף יעבירו לו את המסר שהם היו שמחים אילו לא היו נזקקים לכך [וכפי שהארכנו לבאר זאת למעלה], הוא יקבל את העונש ממקום הרבה יותר עמוק ואמיתי בנפש, ובכך נחסוך את השלילה שעלולה להיגרם כתוצאה מהעונש.

ברור לכולנו, שכאשר אנו שומעים עצות כגון אלו כאשר אנו נמצאים במצב רגוע, הדבר נראה קל ליישום, אולם כאשר נרצה להעמיד את הדברים במבחן המציאות, הרי שהחיים הם הרבה יותר מורכבים, וצריך הרבה ישוב הדעת ועבודה עצמית בכדי שנוכל לעשות זאת כראוי. ואף אם לא נצליח בכך במאת האחוזים, הרי שככל שנזכה ליותר ישוב הדעת, נוכל לכוין את מעשינו יותר בנינוחות, ונוכל לצמצם את הנזק והריחוק שעלול להיגרם כתוצאה מהעונשים, ואדרבה, ע"י הענישה הפן הרגשי בין ההורה לילד יתחזק.

כאשר נתנהג באופן הנזכר, לאט לאט ההרגשות החיוביות בנפש הילד יתחזקו, ועי"ז נוכל לשוחח עמו על רגש חיובי ושלילי, וללמדו את אט לעבוד על עצמו לבטל מלבו הרגשות שליליות. ומכיון שזהו לימוד של עבודת החיים, ולא אימרה, הרי שכאשר עבודה זו תיעשה לאחר פיתוח הרגש החיובי בנפשו, זו תהיה עבודה הנעשית ע"ג קרקע פורייה.

יסודות החינוך לחשיבה עצמית

כפי שהקדמנו בפרקים הקודמים, כל אדם מורכב משלושה דברים: מעשים, הרגשות ומחשבות.

בנוגע לחלק של המעשים, ברוב המקרים ההורים אכן משתדלים לחנך את ילדיהם כראוי, ולנתב את מעשיהם לכיוון הרצוי. לעומת זאת בחלק הרגשי והמחשבתי, במקרים רבים ישנה הזנחה מוחלטת של החינוך בתחומים אלו, וזאת על אף שהחשיבות שלהם היא לא פחות מהחלק המעשי. בפרקים דלעיל עסקנו בנושא עולם ההרגשות, ובדרכים בהם נעניק לילד דינו חינוך לתפיסה רגשית פנימית מובנית, ובפרק זה נעסוק בע"ה בעולם המחשבה, ובכללים שבהם נחנך את ילדינו לחשיבה נכונה.

חשיבה חיצונית וחשיבה פנימית

כמובן שתחילה עלינו להגדיר מהו חינוך למחשבות.

החינוך למחשבות כולל חלק חיצוני וחלק פנימי. החלק החיצוני הוא ברור ומוגדר, ועניינו הוא לחנך את ילדינו לדעות ולמחשבות נכונות, כאשר כל הורה מחנך את ילדיו על פי השקפותיו, אמונתו ותפיסותיו.

כמובן שבכלל הגדרה זו נמנה החינוך לאמונה הבסיסית שיש בורא לעולם

(המשך בעמוד ז')

נושאים בפרשה

המשך מעמוד א'

אופן נוסף לטשטש את מהותו של החק הוא ע"י מרחק, רחוק, ר-חק. כי ככל שקרובים לחק נראית החקיקה בברור שאינה ניתנת לשינוי, אולם בריחוק מתראה הדבר בחלק הניתן לשינוי. וזהו שורשו של קר ר-חק. שהוא שורש המחלוקת, שחולק על החק, ומחלקו לשנים כנ"ל. וכאשר הדבר נחלק לא רק לשנים אלא לריבוי גמור נקרא קמח, מ-חק. שמהותו לקיחת חיטה וכדו', הויה אחת והפיכתה לריבוי, חילוק החק לריבוי. ומאותו לשון נקרא הנהר השלישי היוצא מעדן (בראשית ב, יד) חדקל ופרש"י, שמימיו חדין וקלין. חד ענינו שחותך ומחלק. וזה חדקל חק-דל, משנה מאחד ע"י חד לריבוי. וזהו בחינת מחק, מ-חק, למחוק החק ולהעלימו.

ועיקר התיקון לחזור מן הריבוי - חלק, לאחד - חק. וזה נעשה ע"י החקירה, חקר, חק-ר. לחקור אחר החק להתחבר אליו. והרצון להתחבר לחק נקרא, חשק, חק-ש. חושק לחקיקה הפנימית וכאשר מתקרב לחקיקה בחשק נקרא חיבוק, חבק חק-ב. וזהו תשוקה וחשק המביאה לחיבוק ודבקות. אולם אין התכללות במדרגת החק אלא חיבוק שלו בבחינת תערובת עם הדבר. והוא מדרגת רקה, מעשה מרקחת, לשון תערובת, שנתחבר עם הדבר ע"י חיבורו אולם לא נעשה עמו חד ממש.

ומקום החוקה עצמו הוא מדרגת "חזק" חק-ז חוזק בלתי ניתן לשינוי. אולם היא מדרגה מאד נעלית, כי היא מדרגת לעת"ל כנ"ל. ומה שעתה מתהפך החק ל'קח', לקיחה - קבלה, חקיקה היוצרת חלל, מקום. בית קיבול. נפרדת מן הנותן כנ"ל, שורש חלוקת החק. אבל בפנימיות החק הוא בבחינת חיק כמ"ש במשה (שמות ד, ז) "השב ידך אל חיקך" - התוך הנעלם והמכוסה. ותחת מה שבתחילה החק הוא מלשון חקיקה שיוצר בית קיבול חלל נפרד מן הנותן. כאשר נתקן, אזי החק הוא מילוי החקיקה, החלל. וכמ"ש במצודות ציון (יחזקאל מג, יג) "וחיק, מלשון חקוי וקביעות וזהו היסוד, כן ארז"ל (מנחות צז ע"ב). וזה לשון הגמ' שם: "חק האמה, זהו היסוד". וכאשר החק ממלא כל החקיקה, אזי הוסר החלל לגמרי וזהו תכלית החק, הסרת חלל החקיקה, ואז מתגלה אל יחיד ומיוחד. ובקומת אדם זה יחוד זכר ונקבה, כמ"ש בתנחומא (כי תצא, ס) "שבעתים אל חיקו, זה המילה שניתנה בחיקו של אדם", ונקראת מילה מלשון מילוי, שממלאה את הנקב והחקיקה בשלמות.

רשי התיבות המרכיבות מאמר זה: חדקל, קח, פקח, חלק, חיק, יצחק, קמח, צחק, חזק, דחק, חבק, קח, חשק, מתלקח, רקח, שחק, חקק, קדת, קדחת, מחק. ■

[נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה]

אחדות כוחות הנפש

אדם שלא פועל במודע לאחד את כוחות ליבו, אזי כוחות נפשו לא יהיו פנויים. וזאת מחמת ששאר כוחות הנפש הם כוחות שמתפצלים ופונים להרבה זוויות שונות כגון: יש באדם זיכרון, יש באדם הבנה, יש באדם כוח אכידות, וכן על זה הדרך כוחות רבים מאוד.

אם אין את הכוח התענוג השורשי הזה שמאחד את כוחות הנפש ומחברם לצורת אדם חי, הרי שזה אדם שחיצונית נראה חי והולך על שתיים אך כיוון שכוחות נפשו פזורים וכפי שדימינו זאת לעיל לאברים פזורים וא"כ הוא בבחינת מת.

כשבדקים את מציאות העולם לפי הגדרה זו, המסקנה היא: שבכניסה לכל העולם הזה אפשר לתלות שלט אחד גדול - "בית קברות מרכזי".

זו המציאות. אם זה מצחיק או עצוב זו שאלה עמוקה, אבל זו המציאות. מדוע? חיים על שניים יש כאן הרבה, גם חיים על ארבע, אך חיות שיש לה מקור חיבורי כמעט ואיננה בנמצא. לא שאין כלל, יש - אך היא נדירה.

אנו נמצאים בראשיתה של מערכה של הכרה ובניה עצמית של שלושה עשר כוחות נפשנו. ברם אם אנו באמת רוצים להצליח ולבנות את שאר כוחות הנפש של האדם, ברור לכל בר דעת שאם אין יסוד, ואין שורש, אי אפשר להמשיך לבנות כוחות נוספים.

השורש הוא עצם כך שאני חווה בכלל שאני קיים, זה הכוח הראשון שנק' רא כוח ההויה, הכוח השני שהזכרנו הוא כוח האמונה שעל ידו אני תופס שיש גם מציאות זולתי, לאחר מכן מגיע כוח העונג שאני מתחבר. האמונה היא לאו דווקא בעצם היותי קיים או בעצם הכוחות החיצוניים שמחוצה לי אלא גם ברבדים החיצוניים שבי קיימת אמונה, ואני מאחד אותם עם עצם ההויה מכוח התענוג שבי.

הכוח הראשון שבנפש האדם הוא כוח ההויה, הכוח השני הוא כוח האמונה, נה, בפשטות כוח ההויה הוא כלפי האני, וכוח האמונה הוא כלפי דברים שחוצה לי, אך בעומק הרבדים החיצוניים שבי גם להם אני צריך אמונה. והכלי בו אנו אמורים להשתמש על מנת לאחד אותם עם האני הפנימי הוא כוח התענוג.

האני כהויה הוא נתפס ברובד הפנימי שבתוכי. הרבדים החיצוניים שבי הרי הם חיצוניים, ולכן שם התפיסה היא עם כוח של אמונה. מחמת שאלו הן כוחות שהם אינם העצם שלי, ואם הם אינם עצם שלי אזי אני לא תופס אותם כעצם הויתי. משל למה הדבר דומה, אב ואם שיש להם ילדים, עד כמה שהם ירגישו שהילדים הם עצם מעצמיהם, ובשר משרם, אך אם רחמ"ל הילדים ימותו והם יהפכו להיות הורים שכולים, אך עדיין האב והאם לא מתו. וא"כ זו הוראה שעל-אף הקשר העמוק והתפיסה החיבורית העמוקה של ההורים אליהם, אך הילדים אינם עצם האני של ההורה. כך גם בנפש האדם יש בבחינת האב שבתוכו, והתולדות שבתוכו. האב שבתוכו במשל זו עצם ההויה שבי. הכוחות החיצוניים יותר הם בבחינת תולדה. האני כאני תופס הויה על עצם האני שבתוכי. אבל הרבדים היותר חיצוניים שבי זה מכוח האמונה, שהוא הכוח השני שהזכרנו. ולזה צריך כוח חיבור פנימי בתוך האדם לחבר את רבדיו החיצוניים לפנימיים. ■

[מתוך דע את נפשך פרק ח]

חינוך ילדים

(המשך מעמוד ה')

וכאשר יש לנו צורך אנו פונים אליו, לאמונה הבסיסית שהעולם קיים בזכות התורה, בזכות לומדיה, בזכות מקיימיה ושומריה, וכן על זה הדרך. דעות מהיסודיות ביותר, עד לפרטי פרטים של הלכות דעות שאותם אנו צריכים להנחיל לילדינו.

זהו בעצם החינוך החיצוני למחשבה. יש לנו דעות ואמונות שאנו יודעים אותם ומאמינים בהם, ובהתאם לכך אנו משתדלים להנחיל זאת לדורות אחרינו, בבחינת "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט".

אכן, חלק חיצוני זה של המחשבה, הוא חשוב, יקר מאוד ובסיסי, אולם במסגרת זו איננו עוסקים בכך, אלא בחלק של החינוך לחשיבה פנימית.

תחילה נגדיר מהי חשיבה פנימית.

החשיבה החיצונית נקראת חכמה, כלומר, הדברים שהאדם שומע ולומד מזולתו. לעומת זאת החשיבה הפנימית נקראת בינה, כלומר, תחילה האדם שומע דבר מסוים ומבין אותו, ולאחר מכן ישנו חלק נוסף [שהוא העיקרי], שהאדם מתבונן בעצמו בדברים ששמע.

ומעתה, עניינו של החינוך למחשבה אינו מסתכם רק בהנחלת אמונותינו ודעותינו לילדינו בכדי שיהיו להם דעות נכונות [על אף שכאמור, חלק זה הוא חשוב ויסודי מאוד], אלא עיקר החינוך למחשבה הוא לחנך את ילדינו ולכוונם שיגדלו כאנשים חושבים. ובהקשר לכך עלינו לזכור כי הכלל היסודי הוא, כי אדם שחושב - יש תקוה לחייו, ואדם שאינו חושב - אין תקוה לחייו.

אכן, תחילה עלינו לשאול את עצמנו כיצד יתכן אדם שאינו חושב, הרי לכאורה המח של כל אדם פועל, וא"כ בודאי שהוא אף חושב. ברם, כאשר כל החשיבה מסתכמת רק בדברים כגון: מה לעשות, כיצד להתנהג, מה צריך, מה מוכרח וכו', בודאי שלא ניתן להגדיר זאת כמחשבה אמיתית. מחשבה אמיתית עניינה, שהאדם חושב, מתבונן מעמיק ומעייין, והמציאות מוכיחה כי כל ההצ' לחה של האנשים בחייהם תלויה בכך שהם מתבוננים וחושבים.

וכבר אמרו חז"ל: "אמר ריב"ל כל השם אורחותיו בעו' לם הזה זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה" (סוטה ה"ב). ואף שרהיטת הדברים הינה ביחס לאדם שמח' שב מצוה כנגד שכרה וח"ו עבירה כנגד מצוה, אולם זהו החלק הקטן שבמחשבה, וא"כ דברי חז"ל מכוונים אף כלפי אדם שמרגיל את עצמו להתבונן ולחשוב. ■

[מתוך דע את ילדיך פרק ד'-ה']

כלל צורת עסק התורה

לאורה של תורה בכללות, והוא יזכה לאורה של תורה מצד מה שהוא משיג בתורה בפרטות, אבל לחיבור שלו להיות 'חד' עם אורייתא הוא לא יוכל להגיע.

כל הדברים לא נאמרים למי שעמל בתורה במסירות נפש לשמה. **מי שעמל בתורה במסירות נפש לשמה** הוא יגיע לכל ההשגות גם בלי בירורים, **הביי רורים יבואו מאליהם מכח קדושת אור התורה שתבקע בקרבנו ותאיר לו את הראוי לו**. אבל זולת כך, מי שלא עוסק בתורה באופן של לשמה במסירות נפש - אז כמו שבעמל של כל סוגיא הוא מברר ומברר את חלקיה, וכך היא דרכה של תורה, כך הוא צריך לברר את חלקי חיבורי הנפש שלו לעסק התורה יום יום, שעה שעה. כי כמו שלקנות ידיעה בכל הש"ס כולו בעיון זו לא שאלה של יום ולא של יומיים, וגם כל ימי חייו של האדם כולי האי ואולי וצריך לזה אור משמיים, כך גם הבירור של הנפש מול חיבורה לתורה זה לא דבר שיכול להתברר ממילא, והוא לא דבר שיכול להתברר ממעט זמן. בשי"ביל זה האדם חי - "ימי חייו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", הבירור הזה הוא בירור שנעשה עוד ועוד ועוד. משל למה הדבר דומה? - לילד שמייד בתחילת לימודו בכתה ה' פותח ר' שמעון ור' חיים, וחוזר לאבא ואומר שהוא לא מבין כלום וזה סימן שאין לו שום השגה בתורה! ברור שאין לו השגה בר' חיים ור' שמעון כי רק עכשיו הוא התחיל ללמוד. כן הוא הדבר כאשר נכנסים לדון כלפי הסוגיא השנייה שהיא החיבור של האדם לתורה: אי אפשר שאחרי חצי שעה או חצי יום או חצי שבוע, ואפילו אחרי חצי חודש, שכבר יהיה ברור לאדם - מה היא התורה, מה הוא ומה הם החיבורים שלו, ואם לא, אז זה רחוק מהנפש שלי, זה לא שייך אלי, זה למעלה מהשגתי ו"שוב למקומך".

צריך להבין שהדברים הללו הם מהלך של חיים! כמו שברור לנו שבעסק לימודה של תורה, הבירור של תורה זה עוד סוגיא ועוד סוגיא ועוד סוגיא, ולאט לאט האדם זוכה לא רק לדעת עוד סוגיא אלא גם הבהירות שלו בתורה הולכת וגדלה וההשגה שלו בתורה הולכת וגדלה, כך גם מהלך הדברים שנתבאר כאן הוא מהלך ארוך מאוד של ימי חיים, הוא לא מהלך של הבנה לזמן! הוא מהלך של ימי חיים כסדר שבו האדם דורך: הוא מתייגע יותר בתורה ויש לו בהירות יותר בתורה, ולאט לאט הוא לומד להכיר את התורה יותר והוא לומד גם להכיר את נפשו יותר ולהכיר גם את חיבורו לתורה יותר. זהו סדר של חיים שלוקח הרבה מאוד זמן. ■ [מתוך קובץ שיעורים על ספר נפש החיים שער ד']

הסבר בצורך לברר את החיבור לתורה - המשך

מי שלא מכיר את אותו עולם עמוק שלו בהתחברותו לתורה - הרי שהוא לא רואה מה חסר. בדיוק כאותו אדם שלומד תורה בבקיאות ולא לומד תורה בעיון שהוא לא רואה מה חסר, ומתמיה: מה, יש עוד שיטות? לא סגי בית יוסף וב"ח? הוא הרי לומד טור שו"ע עד ההלכה למעשה ויודע מה לעשות, ומה אפוא חסר? הוא שואל 'מה חסר?' כי הוא "לא ראה מאורות מימיו", כלשון הנפיה"ח, ולכן הוא לא רואה מה חסר. מעין דמיון של אותו דבר, אדם שכן לומד תורה לעומקה אבל לא מתוך העומק המבורר שלו, הרי שיש כאן תורה אבל אין כאן את העמל בה שיצטרף למדרגתה של תורה. וכל זה נובע מחמת תפיסה חיצונית: שהאדם רואה את מעלתה של תורה, אבל הוא לא תופס שהמטרה היא להגיע לבסוף לאורייתא וישראל חד - שכמו שיש את העומק שבתורה כך ה'חד' הזה צריך לנבוע מהעומק שלו בהצטרפותו לתורה. אלא תופסים את ה"תורה וישראל חד" כסגולה, כידיעה בעלמא, אבל לא כמציאות של חיים.

כשמבינים שהתורה וישראל הם חד, "אורייתא וישראל חד" - אז מבינים שדייקא מבירור עומקה של תורה מול בירור עומק הנפש המתחברת לתורה, שם מתגלה לאדם שהוא חד עם האורייתא, והתורה והוא - הם דבר אחד. לדעת שהוא חד - כל בר בי רב דחד יומא יודע שהוא חד, אבל מי נמצא שם, מי הוא חד איתה? - מי שמברר את עניינה של תורה ומברר את נפשו בעומק חיבורו לתורה - הוא באמת יגיע לחד. כמה אנשים הגיעו לחד? - מעט מעט מעט מזעיר. וכל זאת למה? - ודאי שאפשר לומר שחסר בעמל, חסר במסירות נפש לתורה והכל אמת. אבל הסיבה השורשית היא - כי כל שורש התפיסה של עסק התורה נובע מ'פלגין', הוא נובע מתפיסה שיש עומקה של תורה אבל מאידך כל צורת העמל לא נובעת מהחיבור של האדם לתורה. ואם זה לא תחילת המהלך אז אין הוא יגיע לבסוף למדרגה של 'אורייתא וישראל חד'?

הדברים הללו, יש מי שהם קרובים אליו יותר ויש מי שהם רחוקים ממנו, איש לפי ערכו ואיש לפי מעללו. אבל מי שיקלוט את מהלך הדברים - או אז יפתח לפניו עולם חדש שהוא ה'חדש ישן', שהלא כך היתה צורת העסק של רבותינו: "ליבם בוער בקרבם" מתוך בהירות במדרגת התורה, ומתוך בהירות בכוחות הנפש. מי שרגיל ללמוד כסדר את היד החזקה לרמב"ם, זהו אותו רמב"ם של פירוש המשניות, וזהו אותו רמב"ם שסידר את כל כוחות נפשו של האדם הן בסנהדרין ובעוד מקומות. זהו אותו רמב"ם של אותה בהירות עומק של חיבור. מי שלא יקלוט את מהלך הדברים, אולי הוא יזכה

שאלות ותשובות

הלאה, מודע אליה ונותן לה להמשיך הלאה, נותן לדבר לזרום ולאט לאט האדם ירגיש שהמוח הולך ונשקט ומתרוקן, צריך לתת לדברים לזרום בזמן של שקט בלי טרדות. זו לא שכחה גמורה, אבל האדם חוזר למקום שקט בנפש, כשהוא נכנס אח"כ לאותו מקום שקט בנפש, המקום הפנימי הזה מעולם לא חווה את כל המחשבות, הוא נשאר נקי, ואמנם על מנת להגיע לשם, צריך להשקיע את כל מה שטוב, ואז אדם מגיע למקום נקי, שקט ורגוע.

שאלה: אנשים חווים לצערינו כל מיני דברים שליליים - איך שייך באמת לשכוח את כל מה שעברנו בחיים?

תשובה: לא שייך לשכוח באופן גמור, מה שכן שייך זה שאדם יושב עם עצמו בנקודה של שקט ונותן למחשבות לזרום, המחשבות שטות כמו על פני המים, כל מחשבה שמגיעה, האדם נותן לה להמשיך

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net

להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל subscribe@bilvavi.net

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לקחת חסות עבור עלון שבועי: sponsor@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 | מייל: avi@moshebooks.com

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829